

Osebne vesti

Devetdeset let dr. Vlada Valenčiča

Dr. Vlado Valenčič se je 26. novembra 1903 rodil očetu Ivanu, posestniku in zadružnemu delavcu, ter materi Uršuli. Luč sveta je ugledal v Trnovem pri Ilirski Bistrici, kjer je v ljudski šoli pridobil tudi osnovna šolska znanja. Gimnazijska leta je preživel na realni gimnaziji v Opatiji, ki jo je od 4. razreda naprej nadgradil s klasično gimnazijo v Ljubljani, na kateri je leta 1921 tudi maturiral. V šolskem letu 1921/22 je vpisal študij narodnega gospodarstva na univerzi na Dunaju, kmalu zatem je bil študent Gospodarske in socialnoznanstvene fakultete univerze v Frankfurtu na Maini, študij pa je z doktorsko promocijo leta 1926 končal na Pravni in državnoznanstveni fakulteti v Zürichu. Njegovo doktorsko delo, s katerim si je pridobil doktorat s področja narodnega gospodarstva oziroma politične ekonomije, je preučevalo slovensko združništvo.

Z združništvom in gospodarstvom so bile povezane tudi vse njegove zaposlitve do 1. septembra 1950, ko je z dekretom Poverjenišтва za znanost in kulturo pri Mestnem ljudskem odboru Ljubljana pričel v tedanjem Mestnem arhivu Ljubljana svojo skoraj 24 let dolgo arhivistično pot. Aktivno arhivsko delo je z odhodom v pokoj kot vodja enote Mestni arhiv Ljubljana s pokojninsko odločbo končal 31. decembra 1973, dejansko pa je svoje redno delovno razmerje v arhivu končal s sklepom sveta arhiva z dne 31. januarja 1974, ko se je njegova delovna ustanova že skoraj leto dni imenovala Zgodovinski arhiv Ljubljana. Kljub odhodu v pokoj pa je bil dr. Valenčič zaradi vojaških obveznosti zaposlenih v arhivu od upokojitve do konca februarja 1975 razporejen na delovno mesto vodje enote Mestni arhiv Ljubljana s polovičnim delovnim časom.

V jeseni 1950, ko se je zaposlil v Mestnem arhivu Ljubljana, je bil dr. Vlado Valenčič že priznan gospodarski zgodovinar z objavljenimi študijami v domačih ter tujih gospodarskih in zgodovinskih znanstvenih publikacijah. Na to, da se je zaposlil v Mestnem arhivu Ljubljana, ki se je konec štiridesetih in v petdesetih pa tudi naslednjih letih razvijal enkrat bolj v arhivistično, drugič pa bolj v historiografsko smer, je gotovo vplivalo dejstvo, da je v arhivu "... v letih okoli 1950 ... prevladoval razvoj v drugo, historiografsko smer ..." (dr. Jože Šorn: Vlado Valenčič-sedemdesetletnik, *Kronika*, časopis za slovensko krajevno zgodovino, Ljubljana 1973/21, III. zvezek, str. 185)!

Dr. Vlado Valenčič se je tudi v Mestnem arhivu Ljubljana zelo veliko ukvarjal s študijem različnih področij iz slovenske gospodarske zgodovine. Njegova preučevanja so zajemala agrarno in gozdarsko zgodovino, zgodovino trgovine, obrti in industrije ter zgodovino stavbarstva in uličnega poimenovanja, zlasti v Ljubljani. Prav tako je bilo njegovo znanstveno zanimanje usmerjeno na preučevanje demografskega področja slovenske zgodovine. Za Valenčičevo zgodovinsko znanstveno raziskovanje velja, da so splošno slovenskega in krajevozgodovinskega značaja. Poleg Ljubljane se je veliko ukvarjal z gospodarsko in demografsko zgodovino Primorske ter Kamnika in Kranja z okolico.

Glede na dejstvo, da je bil dr. Vlado Valenčič ves čas odličen poznavalec zgodovinskih virov za gospodarsko in demografsko zgodovino, so vsa njegova znanstvena dela podprta s primarnimi arhivskimi viri. Na ta način je na najboljši način pokazal na izreden pomen arhivskega gradiva za zgodovinska preučevanja in prav zaradi tega je potrebno njegova znanstvena dela jemati tudi kot vzor za pisanje zgodovinskih študij. Dr. Vlado Valenčič je znanstvenik, od katerega se morajo učiti ne le arhivski strokovnjaki, ampak vsi, ki se ukvarjajo s preučevanjem kakršnegakoli zgodovinskega problema.

Razumljivo je, da delo dr. Vlada Valenčič v več kot dvajsetih letih zaposlitve v Mestnem oziroma Zgodovinskem arhivu Ljubljana ni bilo samo znanstveno-historiografsko. Kljub temu, da je bil doktor znanosti, je svoje arhivistično obdobje začel kot nižji arhivar III. stopnje, leta 1953 je pridobil naziv strokovnega sodelavca, leta 1959 je postal znanstveni sodelavec, februarja 1965 je postal načelnik oddelka za prevzem in obdelavo gradiva, v začetku leta 1969 pa je bil z odločbo Komisije za ugotavljanje strokovne usposobljenosti v arhivih pri Skupnosti arhivov Slovenije spoznan, da "... je usposobljen za delovno mesto arhivski svetovalec in to za dela na gradivu od 16. do 18. stoletja..." (personalna mapa). Maja 1971 je bil s sklepom delovne skupnosti Mestnega arhiva Ljubljana postavljen za vodjo oddelka za prevzem in obdelavo gradiva ter informatorja in vodjo čitalnice. Ko se je v začetku leta 1972 teritorialna pristojnost arhiva povečala, je postal vodja delovne enote 1 (ljublanske občine), ob preimenovanju Mestnega v Zgodovinski arhiv Ljubljana 28. junija 1973 pa je postal vodja delovne enote Mestni arhiv Ljubljana. Na tem delovnem mestu je dr. Vlado Valenčič konec februarja 1975 tudi končal svoje aktivno arhivistično delo.

Na arhivističnem področju je bilo težišče njegovega dela namenjeno fondom mesta Ljubljane. Od tod izhaja tudi njegovo odlično poznavanje tako same zgodovine kakor tudi virov za preučevanje zgodovine glavnega mesta Slovenije. Njegovo bogato znanstveno vedenje so lahko občutili vsi, ki so v čitalnici Mestnega oziroma Zgodovinskega arhiva Ljubljana preučevali ljubljansko zgodovino, saj jim je pogosto pomagal s koristnimi nasveti. Prav tako je bila zelo pomembna njegova strokovna pomoč vsem na novo zaposlenim v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, zlasti po letu 1972, ko se je arhiv temeljito kadrovske prenovil.

Visoka leta pa dr. Vlada Valenčiča niso ovirala pri njegovem znanstvenoraziskovalnem delu. Tik pred upokojitvijo je pripravil odmevno arhivistično razstavo o razvoju ljubljanske industrije do konca 1. svetovne vojne. Trajni pomen ima njegovo raziskovalno delo pri pripravi razstave, zabeleženo v katalogu k razstavi, v katerem je objavljena njegova študija z naslovom "Starejša ljubljanska industrija", ki osvetljuje razvoj ljubljanske industrije od 16. stoletja do leta 1918. Nadaljevanje tega preučevanja je Valenčičeva študija v katalogu k razstavi Ljubljanska industrija v letih 1918-1941, ki je izšel decembra 1992 in nosi naslov Ljubljanska industrija med obema svetovnima vojnoma.

Tudi po odhodu v pokoj se je dr. Valenčič še naprej ukvarjal z znanstveno-raziskovalnim delom na zgodovinskem področju. Za vse raziskave je bilo še naprej osnova arhivsko gradivo, tako da je bil še naprej pogosto uporabnik arhivskega gradiva, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana. Glede na to, da je bila v petem letniku revije Arhivi leta 1983 ob njegovi 80-letnici objavljena njegova bibliografija do leta 1983, naj na tem mestu omenim le nekaj njegovih pomembnih objavljenih razprav. Pripravil je več gesel za Slovenski biografski leksikon, svoje razprave je objavljial v Zgodovinskem časopisu (npr. o izseljevanju Slovencev v druge dežele habsburške monarhije, o kreditnem gospodarstvu ob koncu srednjega veka) in v reviji Kronika, časopisu za slovensko krajevno zgodovino (steklarstvo v Zagorju, začetki organiziranosti slovenskega mlekarstva), za jubilejni zbornik ob 90-letnici Zgodovinskega arhiva Ljubljana pa je pripravil pomemben prispevek o delniških družbah na Kranjskem. Prav tako sta po upokojitvi izšli dve samostojni Valenčičevi publikaciji, in sicer o zgodovini ljubljanskih uličnih imen in o ljubljanskih židih.

Dr. Vladu Valenčiču ob visokem življenjskem jubileju želimo še veliko zdravja in duhovne svežine.

Janez Kopač

Profesorju Janku Jarcu ob življenjskem jubileju

*Pravičnega moža v njegovi volji
ne omaje zastrašujoč pogled tirana,
niti množica zdijvana,
če mu kaj nepoštenega veli;*

*ne straši blisk iz Zevsove ga roke,
ne burne Adrije vladar-vihar;
celo če bi nebesni svod se zrušil,
ne bo pod ruševinami drhtel.*

*Horacij, Pesmi 3,3
(Prevod dr. K. Gantar)*

Carissime nonagenarie!

Vsi, ki smo se srečali s profesorjem Jankom Jarcem, in tisti, ki se še danes srečujemo z njim, ga nikoli nismo imenovali "tovariš profesor", kakor je to bilo zaukazano, in ne "ravnatelj" ali "direktor", čeprav je nekaterim izmed nas bil predstojnik. Pač pa smo ga zmeraj imenovali "gospod profesor", z besedama, ki sta nam pomenili več, kakor nam običajno pomenita. Bili sta izraz spoštovanja do človeka širokih obzorij, temeljite humanistične izobrazbe, ki nam je rad citiral iz Horacija in ki se je znal navdušiti za vse, kar je lepó in dobro, do človeka, na zunaj včasih navidezno trdega, a v duši mehkega in dobrega, kakor zna biti le materin kruh.

Na jesen leta 1965 sem prišel v Dolenjski muzej v Novem mestu, kamor me je kot klasičnega filologa in študenta zgodovine "ob delu" povabil profesor Jare, da bi prevzel delo v arhivu, ki je bil tedaj eden izmed oddelkov Muzeja. Bilo pa je to tudi leto, ko je dolenjska metropola slavila svojo šeststoletnico. Po nekaj dneh mi je profesor dejal: "Za Dolenjski list boste napisali kroniko mesta!" Branil sem se: "S pisanjem člankov iz zgodovine se nisem nikoli ukvarjal, saj sem do sedaj stal le za katedrom učilnice gimnazij na Ravnah na Koroškem in v Novem mestu." Pa se profesor ni dal ugnati in mi je rekel nekako takole: "Nič ne de, se boste že naučili. Veste, pob, samo zaplavati je treba!" Prinesel mi je nekaj literature, med katero je bila njegova slovita knjižica: "Novo mesto in njegova gasilska četa", ki velja še danes za najboljši kratek pregled preteklosti Novega mesta. Razmišljal sem o nepopustljivosti svojega predstojnika, se lotil dela in skromen pregled kronike mesta je bil objavljen.

Spominjam se tudi, kako me je profesor vodil po arhivskem skladišču in s kakšno ljubeznijo je jemal v roke pergamentne listine novomeških privilegijev in cehov, sicer "reliquiae reliquiarum" nekdanjega fonda dokumentov za mesto. Vsak dokument, vsaka